

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 416 sahifa.

2025-yil, 10-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Tohirova Gullola Mirkamolovna	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA‘LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	329
Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	

olimlar ijtimoiy jihatlariga e'tibor qaratgan. Mahalliy tadqiqotchilar orasida X.X.Yaxshimuratova, N.M.Soatov, X.Nabiyev, A.H.Ayubjonov. aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmini O'zbekiston sharoitida iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlar asosida tahlil qilib, uning o'ziga xos xususiyatlarini yoritganlar. Ularning natijalariga ko'ra, iqtisodiy o'sish jarayonlarida daromadlar hajmi mamlakat ijtimoiy farovonlik darajasining asosiy mezonini hisoblanadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari aholi jon boshiga to'g'ri keladigan umumiy daromadlar yildan-yilga barqaror o'sib borayotganini ko'rsatadi. Ushbu statistik baza ARIMA modelidan foydalangan holda prognoz tuzishda ishonchli empirik asos sifatida xizmat qiladi. Shunday qilib, mavjud ilmiy va amaliy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, ARIMA modeli O'zbekiston iqtisodiyoti sharoitida aholi jon boshiga daromadlar hajmini ishonchli va tizimli prognozlash uchun samarali vosita hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ishda O'zbekiston Respublikasida 2014–2023-yillar mobaynida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan umumiy daromadlar hajmi bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar asosida ARIMA modeli yordamida kelgusi yillarga prognozlar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari asosida daromadlar dinamikasining ichki qonuniyatlari aniqlanadi va ularning asosida 2024–2029-yillarga oid prognoz ko'rsatkichlari baholanadi.² Ushbu tadqiqotda statistik tahlil, grafik vizualizatsiya, model tanlash mezonlari (AIC, BIC) va prognoz oralig'i kabi zamonaviy uslublar qo'llanildi. Olingan natijalar O'zbekiston iqtisodiyotining demografik va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga oid qarorlarni asoslashda foydalanilishi mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ishning dolzarbligi shundan iboratki, mazkur yondashuv iqtisodiy bashoratlarning ishonchligini oshirish, strategik rejalashtirishni takomillashtirish va makroiqtisodiy siyosatni yanada samarali olib borish imkonini yaratadi.

Ish asosiy maqsadi – aholi jon boshiga to'g'ri keladigan umumiy daromadlar hajmi o'zgaruvchisining vaqt qatorini statistik tahlil qilish va ARIMA modelidan foydalanib, ushbu ko'rsatkichning kelajakdagi qiymatlarini aniqlashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilab olingan:

Vaqt qatori ma'lumotlarini dastlabki statistik tahlil qilish;

Qatorning stasionarligini tekshirish va zarur hollarda differensiallash orqali stasionarlikka keltirish;

Eng mos ARIMA modelini aniqlash va parametrlash;

Model asosida kelgusi yillar uchun prognozlarni tuzish;

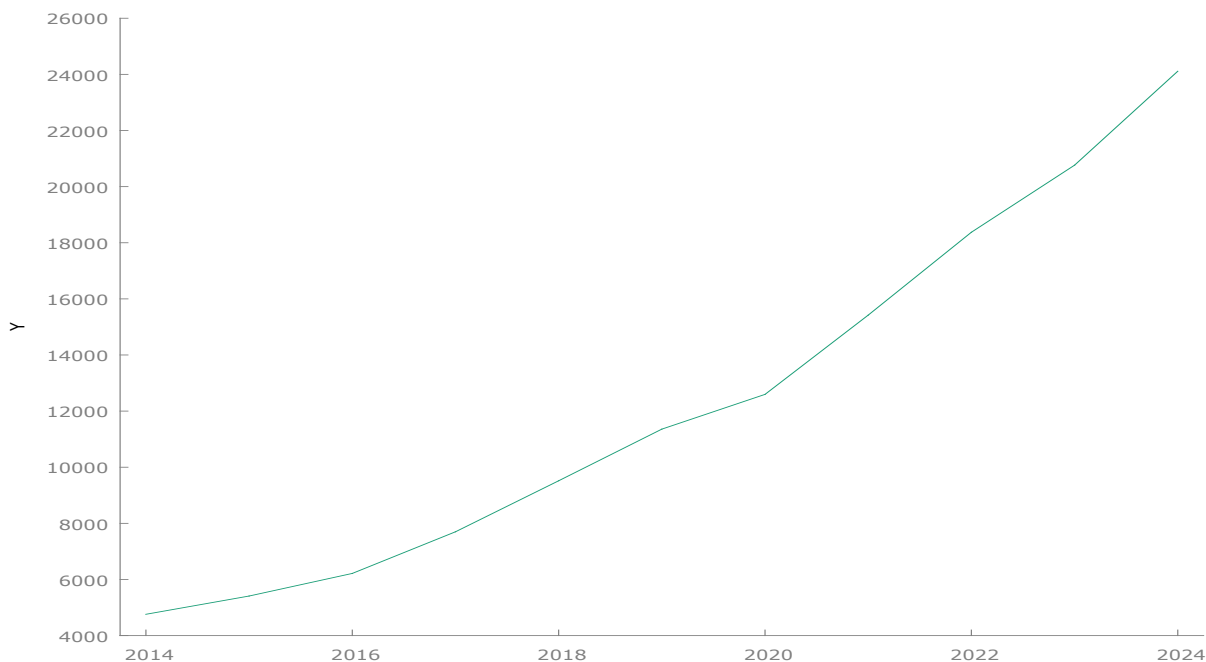
Bashorat natijalarini iqtisodiy tahlil qilish va xulosalar chiqarish.

1-jadval. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi, yillik, ming so'm³

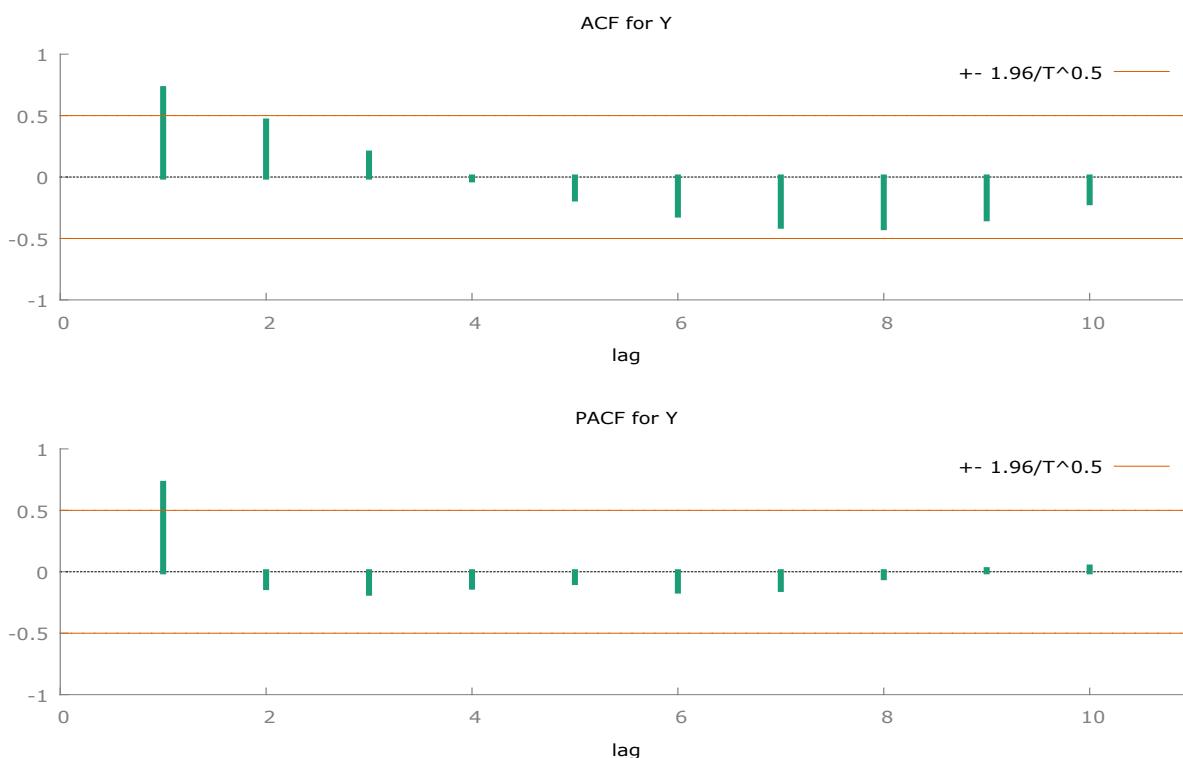
Yillar	Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi, yillik, ming so'm
2014	4759,6
2015	5410,6
2016	6215,9
2017	7698,6
2018	9517,4
2019	11357,5
2020	12595,9
2021	15421,7
2022	18373,9
2023	20764,5
2024	24111,9

2 ru.wikipedia.org <https://ru.wikipedia.org/wiki/ARIMA>

3 Statistika integrallashgan axborot tizimi https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_544.xlsx

1-rasm. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi () Inv.chizmasi⁴

2-rasm. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi () kollerogrammasi⁵

Yuqoridagi rasmlardan ko'rinib turibdiki ikkala grafik ham statsionar emas. Shu sababli vaqtli qatorning statsionar bo'lishiga erishish uchun amalni bajaramiz. Shu holatda yana ning statsioner ekanligini tekshirishimiz lozim. Endi birinchi farqlarning statsionar ekanligini kengaytirilgan Dikki Fyuller tetsti orqali tekshiramiz (2.3.6-jadval).

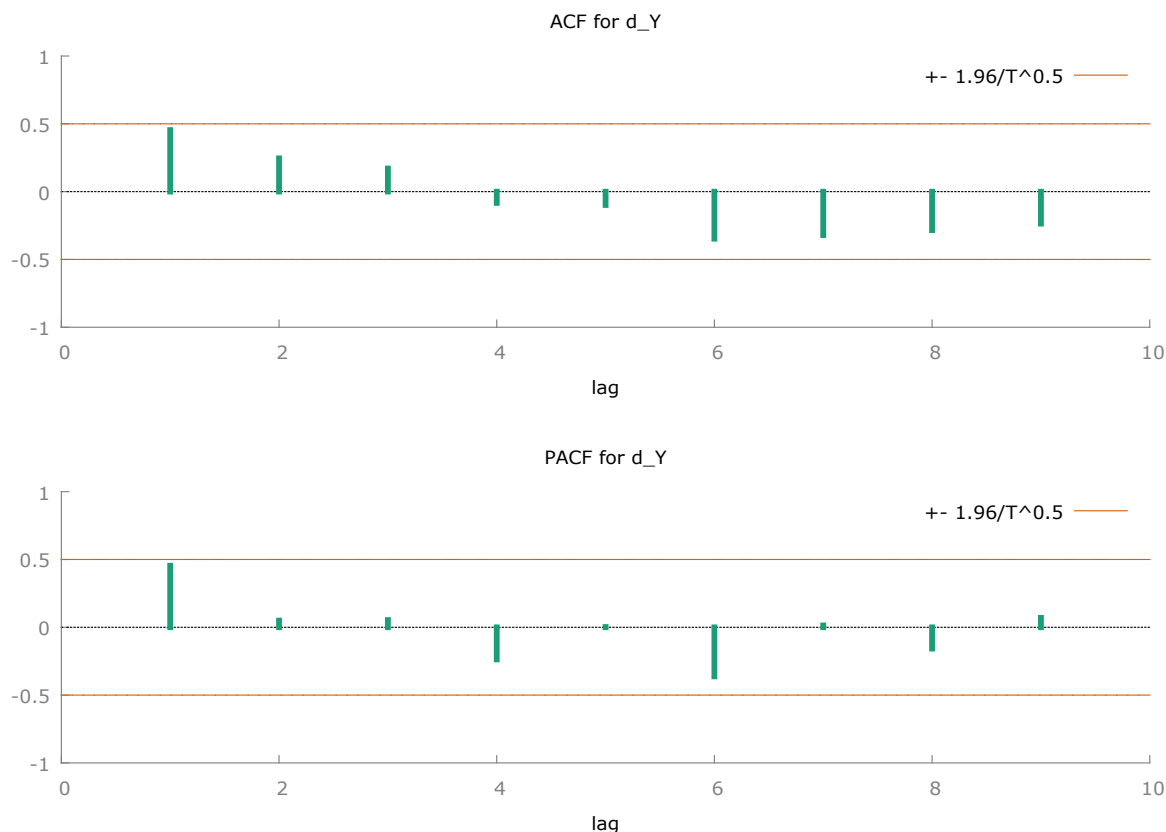
⁴ Muallif ishlanmasi

⁵ Gretlda shakllantirildi

2-jadval. Kengaytirilgan Dikki Fyuller testi⁶

Augmented Dickey-Fuller test for Y
testing down from 3 lags, criterion AIC
sample size 7
unit-root null hypothesis: $a = 1$
test with constant
including 3 lags of $(1-L)Y$
model: $(1-L)y = b_0 + (a-1)y(-1) + \dots + e$
estimated value of $(a - 1)$: 0.551965
test statistic: $\tau_{c(1)} = 2.84266$
asymptotic p-value 1
1st-order autocorrelation coeff. for e: -0.725
lagged differences: $F(3, 2) = 3.246 [0.2443]$
with constant and trend
including 3 lags of $(1-L)Y$
model: $(1-L)y = b_0 + b_1*t + (a-1)y(-1) + \dots + e$
estimated value of $(a - 1)$: 0.491685
test statistic: $\tau_{ct(1)} = 0.991965$
asymptotic p-value 0.9999
1st-order autocorrelation coeff. for e: -0.691
lagged differences: $F(3, 1) = 1.369 [0.5444]$

Korrelogramma va jadvalga ko'ra p-qiyamat 0,05, 0,01 yoki 0,1 (0,099) darajasidan katta shu sababli birinchi farqlar bilan statsionar emas. Shu sababli ikkinchi farqlarga o'tamiz. Bunda ARIMA modelininh I tartibi 1 ekanligi kelib chiqadi.

3-rasm. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi () kollerogrammasi⁷

6 Gretlda shakllandi.
7 Gretlda shakllantiridi

Navbatdagi bosqich AR va Ma tartiblarini aniqlaymiz. Buning uchun korrelogrammaga nazar tashlaymiz.

3-jadval. Kengaytirilgan Dikki Fyuller testi⁸

Augmented Dickey-Fuller test for d_Y
 testing down from 2 lags, criterion AIC
 sample size 7
 unit-root null hypothesis: $a = 1$

test with constant
 including 2 lags of $(1-L)d_Y$
 model: $(1-L)y = b_0 + (a-1)y(-1) + \dots + e$
 estimated value of $(a - 1)$: -0.100857
 test statistic: $\tau_c(1) = -0.207061$
 asymptotic p-value 0.9353
 1st-order autocorrelation coeff. for e: -0.343
 lagged differences: $F(2, 3) = 1.771 [0.3106]$

with constant and trend
 including one lag of $(1-L)d_Y$
 model: $(1-L)y = b_0 + b_1t + (a-1)y(-1) + \dots + e$
 estimated value of $(a - 1)$: -2.34212
 test statistic: $\tau_{ct}(1) = -4.18655$
 asymptotic p-value 0.004621
 1st-order autocorrelation coeff. for e: -0.255

Korrelogramma va jadvaldan ko'rinib turibdiki, jarayon avtoregressiyaga xos bo'lib MA tartibi (0) va AR (1) ni tashkil etadi.

Demak ARIMA (1,1,0) modelni tajriba qilib ko'ramiz. Tajribalarda model ahamiyatli bo'lmadi shu sababli AR va Ma ning boshqa tartiblarini sinab ko'rdik va natija esa quyidagi jadvallarda kabi bo'ldi.

4-jadval. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi (Y)ning regression tahlil natijalari⁹

Mean Absolute Percentage Error 4.935

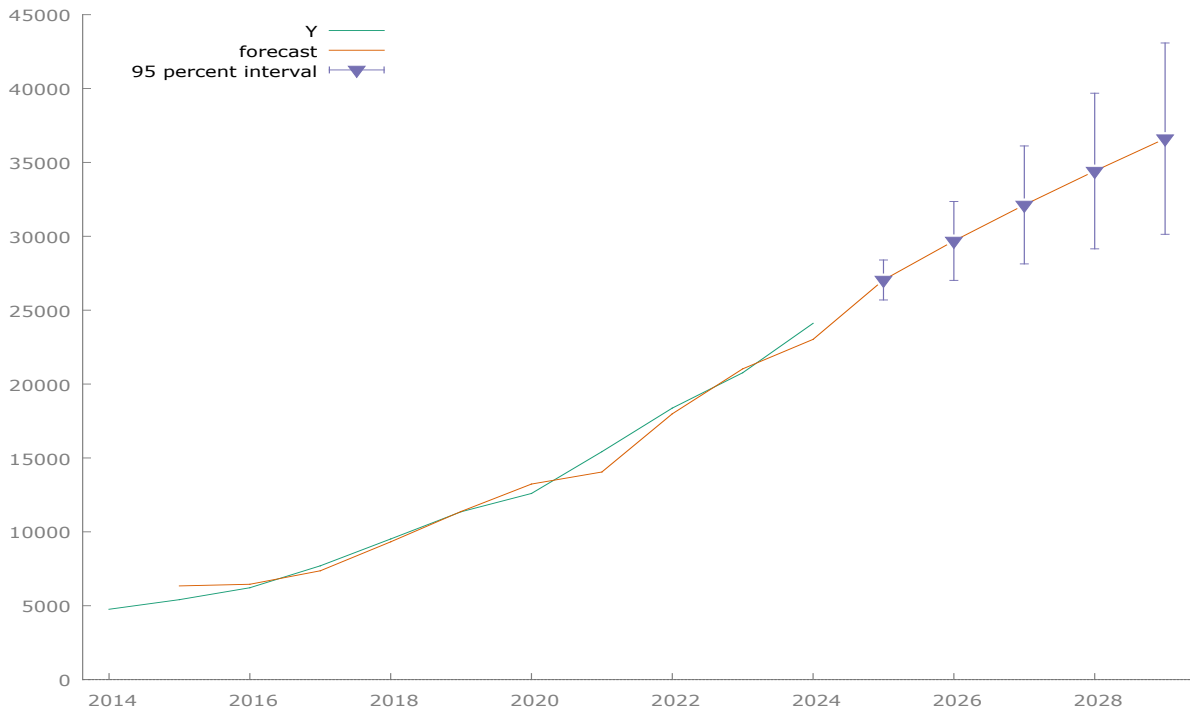
Model 2: ARIMA, using observations 2015-2024 (T = 10)					
Dependent variable: (1-L) Y					
Standard errors based on Hessian					
	Coefficient	Std. Error	z	p-value	
const	1955.72	603.892	3.239	0.0012	***
phi_1	0.702034	0.268388	2.616	0.0089	***
Mean dependent var	1935.230		S.D. dependent var	923.0311	
Mean of innovations	129.1536		S.D. of innovations	689.8815	
R-squared	0.989877		Adjusted R-squared	0.989877	
Log-likelihood	-79.89406		Akaike criterion	165.7881	
Schwarz criterion	166.6959		Hannan-Quinn	164.7923	
	<i>Real</i>	<i>Imaginary</i>	<i>Modulus</i>	<i>Frequency</i>	
AR					
Root 1	1.4244	0.0000	1.4244	0.0000	

Jadvalga ko'ra model parametrlari ahamiyatli. Uning approksimatsiya xatoligi esa mape 4.935. Bu esa 15% kichik, ya'ni biz ishlab chiqqan model iqtisodiy jarayonlarga mos.

Demak modeldan foydalanib prognoz qilamiz.

⁸ Gretlda shakllandi.

⁹ Gretlda shakllantirildi

4-rasm. Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi (Y) prognoz grafigi¹⁰5-jadval. O'zbekistonda Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi (Y) prognoz qiymatlari, mlrd. so'm¹¹
For 95% confidence intervals, $z(0.025) = 1.96$

Obs	Y	prediction	std. error	95% interval
2014	4759.60			
2015	5410.60	6339.75		
2016	6215.90	6450.36		
2017	7698.60	7363.99		
2018	9517.40	9322.24		
2019	11357.5	11377.0		
2020	12595.9	13232.0		
2021	15421.7	14048.0		
2022	18373.9	17988.2		
2023	20764.5	21029.2		
2024	24111.9	23025.5		
2025		27044.6	689.882	(25692.5, 28396.8)
2026		29686.2	1361.87	(27017.0, 32355.4)
2027		32123.5	2036.55	(28131.9, 36115.0)
2028		34417.2	2687.05	(29150.7, 39683.7)
2029		36610.3	3302.80	(30136.9, 43083.6)

Quyidagi 3.3.5-jadval O'zbekistonda aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi (Y) uchun 2025–2029-yillarga mo'ljallangan prognoz qiymatlari va ular uchun 95% ishonch oralig'ini o'z ichiga oladi. Ushbu jadval regressiya modelidan foydalangan holda tuzilgan bo'lib, iqtisodiy bashoratlar uchun juda muhim statistik ma'lumotlarni taqdim etadi.

Avvalo, 2014–2024-yillar oralig'ida mavjud bo'lgan haqiqiy va bashorat qilingan qiymatlar taqqoslanadi. Ushbu davrda model tomonidan hisoblangan qiymatlar va kuzatilgan real daromadlar o'rtasidagi tafovutlar minimal bo'lib, regressiya modelining yuqori aniqligini ko'rsatadi.

¹⁰ Gretlda shakllantiridi

¹¹ Gretlda shakllantiridi

2025-yildan boshlab model yordamida prognoz qilingan qiymatlar va ular bilan birga standart xatolik (standard error) va ishonch oralig'i (confidence interval) keltirilgan. Masalan, 2025-yilda aholi jon boshiga umumiy daromad hajmi 27044,6 mlrd so'm deb baholangan, bu qiymat uchun standart xatolik 689,88 bo'lib, 95% ehtimollik bilan haqiqiy qiymat 25692,5 dan 28396,8 oralig'ida bo'lishi mumkin. Bu degani, prognoz natijasi yuqori ishonchlilik darajasiga ega.

Keyingi yillarda, ya'ni 2026–2029-yillarda ham prognoz qiymatlar muntazam o'sib boradi:

2026-yilda: 29686,2 mlrd so'm (CI: 27017,0 – 32355,4),

2027-yilda: 32123,5 mlrd so'm (CI: 28131,9 – 36115,0),

2028-yilda: 34417,2 mlrd so'm (CI: 29150,7 – 39683,7),

2029-yilda: 36610,3 mlrd so'm (CI: 30136,9 – 43083,6).

Yuqoridagi ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, aholi jon boshiga daromadlar yildan-yilga o'sishi prognoz qilinmoqda, bu esa iqtisodiyotdagi o'sish tendensiyasining davom etishini anglatadi. Biroq, yillar o'tgan sari standart xatolikning ortib borayotgani prognoz aniqligining nisbatan pasayishini bildiradi, bu esa uzoq muddatli bashoratlar uchun ehtiyotkorlik bilan yondashishni talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, 5-jadval asosida amalga oshirilgan bashoratlar iqtisodiy rejalashtirish, budget siyosatini ishlab chiqish, aholining farovonlik darajasini baholash va boshqa strategik qarorlarni qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu regressiya modeli kelgusi yillarda aholi jon boshiga daromadlar hajmini ishonchli prognoz qilish imkoniyatini beradi va iqtisodiy barqarorlikning ilmiy asoslangan ko'rinishini taqdim etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xalqaro manbalar
2. Haq, M. (1995). Reflections on Human Development. Oxford University Press, pp. 15–30.
3. Nussbaum, M. (2011). Creating Capabilities: The Human Development Approach. Harvard University Press, pp. 18–42.
4. Sen, A. (1999). Development as Freedom. Oxford University Press, pp. 87–110.
5. Stiglitz, J. (2012). The Price of Inequality. W.W. Norton & Company, pp. 7–25.
6. Mahalliy manbalar
7. Soatov, N.M., Nabiyev, X., Ayubjonov, A.H. (2019). Statistika: Darslik. Toshkent: Nashriyot, 530–543-betlar.
8. Yaxshimuratova, X.X. (2022). "Aholi daromadi va turmush farovonligini oshirishning ayrim dolzarb masalalari." Orienss jurnali, №12, 476–481-betlar.
9. Elektron manbalar
10. Wikipedia (ru). (2024). ARIMA. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/ARIMA>
11. Statistika integrallashgan axborot tizimi. (2024). O'zbekiston Respublikasi DSQ ma'lumotlar bazasi. URL: https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_544.xlsx
12. Gretl dasturida shakllangan ma'lumotlar. (2024). Aholi jon boshiga umumiy daromadlar hajmi tahlil natijalari.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Ei.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>